

L I E T U V O S

ARCHEO*logija* 50

Lietuvos istorijos institutas

L I E T U V O S

ARCHEOlogija 50

LIETUVOS
ISTORIJOS
INSTITUTAS

VILNIUS 2024

Leidybą finansavo

LIETUVOS MOKSLO TARYBA

PAGAL VALSTYBINĘ LITUANISTINIŲ TYRIMŲ IR SKLAIDOS 2016–2024 METŲ PROGRAMĄ

(Finansavimo sutarties numeris S-LIP-22-44)

Redaktorių kolegija / Editorial board:

Atsakingoji redaktorė / Editor-in-chief dr. Agnė Čivilytė
(Lietuvos istorijos institutas, Vilnius / Lithuanian Institute of History, Vilnius)

Dr. Laurynas Kurila (Lietuvos istorijos institutas, Vilnius / Lithuanian Institute of History, Vilnius)

Dr. Valdis Bērziņš (Latvijos universitetas, Latvijos istorijos institutas, Ryga / University of Latvia, Institute of Latvian History, Riga)

Habil. dr. Anna Bitner-Wróblewska (Valstybinis archeologijos muziejus Varšuvoje, Lenkija / State Archaeological Museum in Warsaw, Poland)

Dr. Christoph Jahn (Nepriklausomas tyrėjas, Vokietija / Independent researcher, Germany)

Prof. dr. Rimantas Jankauskas (Vilniaus universitetas, Lietuva / Vilnius University, Lithuania)

Akad. prof. dr. Eugenijus Jovaiša (Lietuvos mokslų akademija, Vilnius / Lithuanian Academy of Sciences, Vilnius)

Habil. dr. Bartosz Kontny (Varšuvos universitetas, Archeologijos fakultetas, Lenkija / Faculty of Archaeology, University of Warsaw, Poland)

Prof. dr. Valter Lang (Tartu universitetas, Estija / University of Tartu, Estonia)

Doc. dr. Algimantas Merkevičius (Vilniaus universitetas, Lietuva / Vilnius University, Lithuania)

Habil. dr. Tomasz Nowakiewicz (Varšuvos universitetas, Archeologijos fakultetas, Lenkija / Faculty of Archaeology, University of Warsaw, Poland)

Habil. dr. Grzegorz Osipowicz (Mikalojaus Koperniko universitetas, Torunė, Lenkija / Nicolaus Copernicus University, Toruń, Poland)

Dr. Gytis Piličiauskas (Lietuvos istorijos institutas, Vilnius / Lithuanian Institute of History, Vilnius)

Dr. Eve Rannamäe (Tartu universitetas, Estija / University of Tartu, Estonia)

Dr. Andra Simniškytė (Lietuvos istorijos institutas, Vilnius / Lithuanian Institute of History, Vilnius)

Dr. Roberts Spirģis (Latvijos universitetas, Latvijos istorijos institutas, Ryga / University of Latvia, Institute of Latvian History, Riga)

Dr. Eugenijus Svetikas (Lietuvos istorijos institutas, Vilnius / Lithuanian Institute of History, Vilnius)

Dr. Elena Pranckėnaitė (Lietuvos istorijos institutas, Vilnius / Lithuanian Institute of History, Vilnius)

Dr. Andris Šnė (Latvijos universitetas, Ryga / University of Latvia, Riga)

Doc. dr. Gintautas Zabiela (Klaipėdos universitetas, Lietuva / Klaipėda University, Lithuania)

Prof. dr. Šarūnas Milišauskas (Niujorko valstijos Bafalo universitetas, JAV / New York State University at Buffalo, USA)

Prof. dr. Timothy Cheval (Niujorko valstijos Bafalo universitetas, JAV / New York State University at Buffalo, USA)

Prof. dr. Johan Ling (Goteborgo universitetas, Švedija / University of Gothenburg, Sweden)

Sekretorė / Secretary Sigita Mikšaitė

Redakcijos adresas / Editorial Board address:
Lietuvos istorijos institutas, Archeologijos skyrius
Tilto g. 17, LT-01101 Vilnius
Tel. (+370) 5 2614436, fax (+370) 5 2611433
e-mail: lietuvosarheologija@gmail.com;
civilytea@gmail.com

Žurnalas registruotas: EBSCO Publishing: Central and Eastern European Academic Source European Reference Index for the Humanities and Social Sciences (ERIH PLUS)

TURINYS / CONTENT

Agnė Čivilytė	PRATARMĖ7 FOREWORD 11
Gintautas Zabiela	QUO VADIS, LIETUVOS ARCHEOLOGIJOS MOKSLAS?13 QUO VADIS, LITHUANIAN ARCHAEOLOGICAL SCIENCE?26
Vanda Haferberga, Joakim Wehlin, Uwe Sperling	FROM INSIDE AND OUTSIDE: CONTEXTUAL, MACROSCOPIC AND MICROSCOPIC ANALYSIS OF BRONZE AND PRE-ROMAN IRON AGE BURIAL POTTERY FROM THE EASTERN BALTIC.....27 IŠ VIDAUS IR IŠORĖS: RYTŲ BALTIJOS BRONZOS IR IKI ROMĖNIŠKOJO GELEŽIES AMŽIAUS LAIDOJIMO KERAMIKOS KONTEKSTINĖ, MAKROSKOPINĖ IR MIKROSKOPINĖ ANALIZĖ 66
Agnė Čivilytė, Tadas Žižiūnas, Stephan Wirth, Thomas Eriksson	NEW INSIGHTS INTO THE PRODUCTION AND EXCHANGE OF LATE BRONZE AGE KAM AXES: APPLICATION OF 3D VIEW TECHNOLOGIES.....69 NAUJOS IŽVALGOS APIE VĒLYVOJO BRONZOS AMŽIAUS KAM KIRVIŲ GAMYBĄ IR MAINUS: 3D VAIZDO TECHNOLOGIJŲ TAIKYMAS 103
Roman Shiroukhov	KYJIVO RUSIOS SKALŪNINIAI VERPSTUKAI PRŪSŲ IR JŲ KAIMYNŲ X/XI–XII A. KARIŲ/RAITELIŲ KAPUOSE. APLINKYBĖS, DATAVIMAS, REIKŠMĖ 105 SLATE SPINDLE WHORLS FROM KYIVAN RUS' IN THE WARRIOR/HORSEMEN GRAVES OF THE PRUSSIANS AND THEIR NEIGHBORS (10 th /11 th –12 th CENTURY): CONTEXT, DATING, SIGNIFICANCE 150
Saulius Sarcevičius, Rimantė Zinkutė, Petro Tronevich Ričardas Taraškevičius	PLYTŲ MOLIO MIŠINIŲ RECEPTŪROS: XIII–XIV A. VILNIAUS KATEDROS IR VILNIAUS ŽEMUTINĖS BEI LUCKO AUKŠTUTINĖS PILIŲ MŪRŲ GEOCHEMINIŲ TYRIMŲ IŽVALGOS153 BRICK CLAY MIXTURE RECIPES: INSIGHTS FROM GEOCHEMICAL STUDIES OF THE 13 TH –14 TH CENTURY MASONRY OF THE VILNIUS CATHEDRAL, THE VILNIUS AND THE LUTSK CASTLES 204
Aurelija Zagurskytė	POULTRY IN MEDIEVAL AND POST-MEDIEVAL LITHUANIA..... 209 NAMINIAI PAUKŠČIAI VIDURAMŽIŲ IR NAUJŲJŲ LAIKŲ LIETUVOJE235

DISKUSIJOS / DEBATES

Alexander Gramsch	PROLEGOMENA TO A SOCIAL ARCHAEOLOGY OF THE HUMAN BODY.....	237
-------------------	--	-----

***KITAIP APIE ARCHEOLOGIJĄ /
ALTERNATIVE PERCEPTIONS OF ARCHAEOLOGY***

Vilius Bartninkas	AR „VISOS ŽINIOS - PO ŽEME“?	247
-------------------	------------------------------------	-----

IN MEMORIAM

Gintautas Striška	VYTAUTAS URBANAVIČIUS (1935-07-03-2024-01-22)	251
-------------------	---	-----

Agnė Čivilytė	KAIP MES ŠVENTĖME VASARIO 16-ĄJĄ: <i>IN MEMORIAM</i> PROFESORIUI ŠARŪNUI MILIŠAUSKUI	261
---------------	---	-----

	AUTORIŲ DĖMESIUI.....	263
--	-----------------------	-----

	GUIDELINES FOR AUTHORS.....	266
--	-----------------------------	-----

PRATARMĖ

Neslėpsiu, jog, rašydama pratarmes „Lietuvos archeologijai“, visada jaučiuosi ypatingai. Kiekvieno naujo tomo pasirodymas man, vyriausiajai redaktorei, yra svarbus įvykis. Nebijau asmeniškumo ir rašau tiesiai šviesiai – stebėti, kaip randasi vis nauji, šio seniausio Lietuvoje archeologijos mokslo žurnalo tomai, man yra didžiulis įvykis. Juk kiekvienas tomas – tai naujas atradimas, kuriame pinasi įdomūs ir prasmingi tekstai, archeologijos naujovės, diskusijos, filosofija, menas, kalba ir net memuarai!

Jau šešerius metus laiku išskleidusi „Lietuvos archeologijos“ burę. Džiaugiuosi, kad vėjas palankus, ir štai jau penkiasdešimtąjį kartą žurnalas išvysta dienos šviesą! Galima sakyti, jog visą gyvenimą praleidau, matydama šio leidinio antraštę, nes kai pasirodė pirmasis tomas, man buvo vos dveji. Mano viskuo besidomintis tėtis pasirūpino, kad mūsų namų bibliotekoje netrūktų nė vieno „Lietuvos archeologijos“ tomo. Aišku, tas oranžines knygas pradėjau vartyti būdama kokių šešiolikos ir tempdavausi jas į savo mokytojo Arvydo Malonaičio istorijos pamokas, taip vis labiau jausdama to magiško žodžio „archeologija“ poveikį, nors archeologės keliu eiti nė neketinau. Tiesiog buvo įdomu, ir tiek.

Paradoksalu, bet štai šiandien aš tampu šio istorinio leidinio jubiliejaus liudininke.

Mieli skaitytojai, kaip Jūs manote, ar penkiasdešimt metų žurnalui yra daug, ar mažai? Juk vėjai keičiasi, burės krypta naujovių pusėn, o stiebas, žiūrėk, jau linksta nuo šių dienų archeologijos mokslo dinamikos greičio. Vytis ar nesivyti – štai kur klausimas.

Tikriausiai kiekvienas ras sau tinkamą atsakymą. Maloniai prašau Jūsų leidimo man pristatyti savąjį.

„Lietuvos archeologija“ – tai ilgą tradiciją tęsiantis tarptautinis recenzuojamas žurnalas, kuriame spausdinami tekstai lietuvių ir anglų kalbomis. Tai, kad

leidinys nėra monolingvistinis, arba tiksliau sakant – angliškas, yra išskirtinis jo bruožas. Esu įsitikinusi, jog akademiniai tekstai turi būti rašomi ir gimtąja kalba, puoselėjant terminiją ir neprarandant lietuvių kalbos įgūdžių. Akademinė archeologijos rašto kalba nyksta kaip dūmas, todėl „Lietuvos archeologija“ siekia išsaugoti šią vertybę. Sutikite – juk šių dienų užsienio skaitytojas lengvai pasinaudoja visais DI siūlomais variantais ar automatiniu tekstų vertimu ir jam vieni niekai transkribuoti lietuvišką tekstą į bet kurią norimą kalbą. Taigi, problemos, esą lietuviški tekstai bus nesuprantami užsieniečiams, lyg ir nėra.

Žurnalo lokalumas (t. y. aukštų cituojamumo indeksų trūkumas), manding, nenumenkina jo vaidmens mokslo pasaulyje. Pastaraisiais metais leidinio turinyje atsirado tekstų iš įvairiausių Europos šalių ir pasaulio. Kolegos iš užsienio neriečia nosies ir noriai juos teikia „Lietuvos archeologijai“, nes žodis Lietuvos nebūtinai reiškia, kad bus nagrinėjama tik lietuviška medžiaga. Tokie autoriai savo indėliu parodo, kiek daug galimybių atsiveria lituanistinėse (ne lietuviškose (*sic!*)) studijose ir jiems nerūpi šio žurnalo indeksas, nes „Lietuvos archeologija“ turi savo vardą ir istoriją. O mes, lietuviai, skubame teikti straipsnius į užsienio *vosinius*, nes tokie yra kvalifikaciniai reikalavimai. Akivaizdu: patekti į prestižinį žurnalą – sunkus ir ilgas darbas, bet atlygis būna trigubas, o projektinėse paraiškose gal net penkiaubas. Suprantama, laiko rašyti straipsnius kitokio pobūdžio žurnalams nebelieka.

Tačiau man ir vėl labai rūpi paklausti, o ką Jūs pasakysite apie tokius žurnalus, kaip *Acrhäologisches Korrespondenzblatt*, *Sprawozdania Acrhaeologiczne* ar *Germania*? Pastarasis žurnalas, leidžiamas Vokietijos archeologijos instituto Romos-germanų komisijos (*Germania. Anzeiger der Römisch-Germanischen Kommission*) 2023 m. rugpjūčio 15 d. atšventė savo

šimtojo tomo pasirodymą. Jame skelbiamos aktualios kasinėjimų ataskaitos, moksliniai straipsniai ir studijos, diskusijos ir recenzijos. Straipsniai – vokiečių, anglų ir prancūzų kalbomis, recenzuojami. Jie apima temas nuo akmens amžiaus iki Viduramžių ir nuo specializuotų istorinių iki mokslinių tarpdalykinių studijų. Žurnalo aprašyme nerasime jokių citavimo indeksų. Jei tekstas priimamas ir išspausdinamas, vadinasi, autorius gali save vadinti tarptautiniu mastu pripažintu aukšto lygio tyrėju.

Panašiai yra ir su kitais minėtais ir nepaminėtais žurnalais. Manau, „Lietuvos archeologija“ mūsų šalies mokslo istorijoje užima ne ką menkesnę vietą, nes šis recenzuojamas tarptautinis mokslinis žurnalas atviras naujoms temoms ir tarpdalykiškumui.

Dar vienas svarbus dalykas – tai „Lietuvos archeologijos“ tekstų apimtis. Esu įsitikinusi, kad esmė glūdi ne teksto ilgume, o jo glaustume, todėl žurnalas nesiekia spausdinti kelių autorinių lankų apimties tekstų, nors pasitaiko ir tokių. Šiandien vis dar trūksta išsamesnių bibliometrinių mokslinės komunikacijos tyrimų, bandančių įvertinti, kaip laikui bėgant keičiasi būtent humanitarinių mokslų žurnaluose skelbiamų tekstų pobūdis, tačiau antrinu Viliui Dranseikai, sakančiam: „Noriu mažo įdomybių kabineto kiekviename žurnalo numeryje. Aš noriu, bet nežinau, ar/kiek yra kitų to norinčių“ (Dranseika 2024). Taigi, mielas Viliau, žinokite, jog Jūsų „*Wunderkammer*“ jau kurį laiką gyvuoja ir „Lietuvos archeologijoje“!

Jame trumpi eseistiniai tekstai skirti archeologams ir visiems tiems, kas bent truputį domisi giliaja praeitimi. Galima sakyti, ši žurnalo dalis reikalinga ir plačiajai visuomenei. Skyrelyje „Kitaip apie archeologiją“ – žmonių, nedirbančių archeologijos baruose, žvilgsniai į archeologiją pačiomis įvairiausiomis kryptimis. Mane kiekvieną kartą nustebina, o tiksliau pasakius, sukrečia stulbinančios šių tekstų įžvalgos, ironija, minties skvarbumas ir vaizduotės vingiai.

Vis klausiu savęs: „Kas yra archeologija?“ Mieli skaitytojai, faktas, kad pradedame nebesuprasti ir

nebežinoti, kas yra Antika ar viskas, kas išeina už izotopinių tyrinėjimų ribų, man kelia nerimą. Prarandame vaizduotę, be kurios archeologija tiesiog negali egzistuoti. Kartą, diskutuojant apie tarpdalykiškumą archeologijoje, įtraukiant klasikinės studijas, sulaukiau kolegų nuomonių, neva tai religijos, tikėjimo, meno, architektūros tyrinėjimai, nesuderinami su įprastais Lietuvos priešistorės tyrimais.

Todėl kaip atsakas į ką tik paminėtą „kitokio požiūrio į archeologiją“ vertinimą suspindi šiame tome spausdinamas Viliaus Bartninko tekstas skyrelyje „Kitaip apie archeologiją“. Jis klausia, argi mums neįdomu sužinoti, ką eilinis graikas galvojo apie dievus? O kaip tai padaryti? Štai autoriaus atsakymas, vejamas kito klausimo: „galime ieškoti žmonių paliktų įrašų šventvietėse, klausti, koku būdu, kam, kodėl ir kada jie buvo paskirti. Galime aptarti šią informaciją santykiyje su oficialiais religiniais polio paliepimais šventuosiuose kalendoriuose, su dievo vaizdiniu skulptūroje, aukojimo – amforoje, galime lyginti šią optiką su to meto kultūrinio elito, užsiėmusio teologiniais svarstymais. Kurioje vietoje čia pasibaigė archeologija ir prasidėjo filologija?“ Demarkacinių linijų nėra, o gebėjimas apjungti įvairias sritis po vienu stogu tik sustiprina mūsų žiūros į praeitį (ir priešistorę) horizontus. Pažinimas nėra vien po žeme!

Šis, jubiliejinis, numeris pradedamas Gintauto Zabelos straipsniu apie tai, kur žengia archeologijos mokslas, identifikuojant Lietuvos archeologijos ypatumus ir dabartines tendencijas. Autorius klausia, į ką yra susitelkę Lietuvos archeologai, ir siekia atsakyti, aptardamas du dalykus: esamą Lietuvos archeologijos mokslo būklę ir europines bei pasaulines jo raidos tendencijas. Šis straipsnis skatina pasidžiaugti, jog esame integrali Europos ir pasaulio archeologijos dalis (ypač turint omenyje laimimus Europos Sąjungos fondų dotacijų projektus), tačiau kartu pastebima nuostata, kad archeologas mokslininkas vis labiau darosi ne archeologu, o visai kitų sričių specialistu (ar juo pasidaros?), pagal tų mokslų metodikas

tyrinėjančiu archeologinę medžiagą. Autorių kelia nerimą ir tai, kad iš mokslinės apyvartos dingsta archeologinių tyrimų publikacijos ir sintetinės studijos. Taigi, archeologija praranda savo tradicinę formą ir keičiasi. „Trečiosios mokslo revoliucijos“ poveikis yra neišvengiamas, ir Lietuva čia neatsilieka, tačiau G. Zabiela primena: neturėtumėme pamiršti esminių archeologijos, kaip humanitarinio mokslo, pagrindų.

Tolesni du straipsniai skirti bronzos ir ankstyvojo geležies amžiaus tyrinėjimams. Vandos Haferbergos, Joakimo Wehlino ir Uwe's Sperlingo straipsnis intriguoja savo pavadinimu „Nuo namų iki kapų...“. Autoriai nagrinėja laidojimo keramikos tradicijas ir technologinius aspektus Rytų Baltijos regione. Nagrinėjant trylikos kapinynų (plokštinių kapinynų, pilkapių ir laivinių kapų) keramiką, derinami makroskopiniai tyrimai ir petrografinė analizė, siekiant atskleisti keramikos svarbą laidojimo apeigoms.

Autoriai atskleidžia įvairius keramikos naudojimo būdus, įskaitant kremavimo urnas, indus kaip įkapes ir artefaktus, rodančius laidojimo papročių įvairovę ir atsako į klausimą, kaip laidojimo papročių skirtumai atspindėjo visuomenės sandarą, kultūrinius mainus ir technologinę patirtį.

Agnės Čivilytės, Tado Žižiūno, Thomo Erikssono ir Stephano Wirtho straipsnyje vėl sugrįžtama prie archeologinės mįslės – vadinamųjų KAM kirvių. Pirmą kartą Baltijos šalių bronzos amžiaus tyrimuose atlikti molinių kirvių liejimo formų 3D modeliai, leidžiantys mikroskopiškai nustatyti formų gamybos technologijas ir ornamentų savitumus. Autoriai, lygindami Skandinavijos ir Rusijos kirvius, siekia atsakyti į klausimą dėl standartizuotos gamybos ir technologinių žinių sklaidos vėlyvajame bronzos amžiuje, tačiau prieina prie išvados, jog gyvavo formų dizaino variacijos ir individualumas, leidžiantys manyti apie vietinį pritaikymą ir bandymus liejant bronzą.

Romanas Shirouchovas nagrinėja Kyjivo Rusios šiferinių verpstukų klausimą X/XI– XII a. karių raitelių kapuose. Autorius siūlo įdomią interpretaciją,

kad su kitais įvežtiniais daiktais prūsų (sembų) karių raitelių kapuose rasti skalūniniai verpstukai galėtų rodyti ekonominę šios laidojimo inventoriaus kategorijos pobūdį, mat jie galėjo turėti „prekės ir pinigų“ reikšmę. Jis įsitikinęs: skalūninių verpstukų, kaip prekybos vieneto, fenomenas turėtų būti nuodugniau išnagrinėtas, remiantis ne tik archeologiniais radiniais prūsų teritorijose, bet ir kur kas plačiau – Europos archeologijos kontekste. Akivaizdu, kad pagrindinė prūsų (sembų) teritorijoje, Rytų Latvijos ir Senosios Rusios žemėse, rastų skalūninių verpstukų aplinka skirtinga: pirmu atveju tai laidojimo paminklai, antru – gyvenvietės (piliakalniai ir miestai), todėl straipsnyje neatmetamos ir kitos hipotezės, susijusios su rašytiniais šaltiniais, atskleidžiančiais vietinę etninę ikirikriščioniškąją kultūrą.

Kyjivo Rusios tema tęsiama Sauliaus Sarcevičiaus, Rimantės Zinkutės, Petro Tronevich ir Ričardo Taraskevičiaus straipsnyje apie XIII–XIV a. Vilniaus katedros ir Vilniaus bei Lucko pilių plytų receptūras pagal geocheminę sudėtį. Šių tyrėjų dėka sulaukėme įdomių rezultatų, įrodančių, ką mums gali pasakyti iš pažiūros paprasta plyta, ir kaip archeologiniai tyrimai pakelia istorines uždangas. Archeometriais tyrimais autoriai nustatė molio žaliavos kilmę ir atsekė mūrinės statybos tradicijų kryptį į Viduramžių Lietuvą – taigi, sužinome apie ankstyvųjų Vilniaus mūrinių pilių plytininkų amatininkystės lygį ir technologines įtakas iš Kyjivo Rusios.

Aurelijos Zagurskytės straipsnyje nusikeliame į Lietuvos virtuvę nuo Viduramžių iki XX a. ir sužinome, kokių rūšių paukštieną valgė įvairių miestų gyventojai. Autorei rūpi paukščių kaulų pasiskirstymo ypatumai bei kokie teiginiai iš to kyla; kurios rūšies paukščiai buvo labiausiai paplitę; ką, remiantis tuo, galima spręsti apie miesto žmonių mitybos ypatumus; ar aptariamieji paukščiai buvo naudojami mėsai ir / ar kitiems subproduktams; socialiniai paukštienos vartojimo mitybai skirtumai.

Diskusinėje šio tomo dalyje – Alexanderio Gramscho tekstas apie žmogaus kūno, kaip fizinio

objekto, reikšmę socialinei archeologijai. Daugelyje archeologijos sričių registruojant, analizuojant ir interpretuojant kapus atsižvelgiama į žmogaus kūną. Palaikai – negyva materija, ir jie dažnai tiriami osteologiniais ir bioarcheologiniais metodais. Palaikai dažniausiai suprantami kaip duomenų saugykla, o toks požiūris į žmogaus kūną yra gana pozityvistinis. Autorius išdėsto nuomonę, kuri neapsiriboja kūno kaip saugyklos samprata ir sutelkia dėmesį ne tik į kūną, susijusį su mirtimi ir kelione į pomirtinį pasaulį. Pagrindinė mintis, kad kūnas yra svarbiausias visose žmonių visuomenės ir veiklos srityse, nes visokia socialinė sąveika grindžiama kūnu. A. Gramscho tikslas – ne apsiriboti reprezentaciniu kūnų pobūdžiu, bet jų fenomenologiją įtraukti į palaikų tyrimą.

O versdami paskutinius šio jubiliejinio leidinio puslapius, prisimename neseniai mus palikusius Lietuvos archeologijos grandus – Vytautą Urbanavičių ir Šarūną Milišauską. Jų darbai atspindi šios pratumės esmę ir skatina mąstyti, koku keliu vystosi archeologijos mokslas, ir kas mūsų laukia ateityje.

Baigdama šią praturmę, noriu padėkoti autoriams, įteikusiems savo mokslinius straipsnius ir tekstus šiam jubiliejiniam „Lietuvos archeologijos“ tomui. Esu nepaprastai dėkinga Leidybos skyriaus vedėjui Mindaugui Maskoliūnui ir savo asistentei Sigitai Mikšaitėi, be kurių palaikymo būtų sunku sulaukti šio rezultato.

Sveikinu visus „Lietuvos archeologijos“ redaktorių kolegijos narius ir šio žurnalo skaitytojus, linkėdama žurnalui šviesios ateities, priimant naujus iššūkius, bet neprarandant tradicijos ir idėjos.